

Em permeto acabar, sense cap comentari laudatori, amb un fragment poètic seu, una estrofa amb dos rodolins dodecasíl·labs, que va datar l'agost de 1970 arran d'alguna intensa emoció expectant que desconec:

Joia, dolors i plor m'assetgen a tota hora,
la fita és ben a prop i es fa de cop enfora,
la nit és tota llum, migjorn es fa tenebra.
S'esmussa el meu sentit, sadoll de tant percebre.

Ramon CERDÀ MASSÓ
Universitat de Barcelona

RAMON AMIGÓ I ANGLÈS
(1925-2011)

Ramon Amigó va néixer a Reus el 16 de gener de 1925. Després d'una escolarització elemental, com la de molts nens de l'època, i una guerra i una postguerra que no afavoria una dedicació a estudis més elevats, es va posar a treballar als catorze anys en una empresa lligada a un comerç molt reusenc, el dels fruits secs, i a partir de 1972, i fins a la seva jubilació, en una altra d'articles de reproducció gràfica. Però la seva inquietud i el seu rigor intel·lectuals van fer que, paral·lelament, adquirís una preparació que el convertiria en un estudiós plenament reconegut, més enllà de l'àmbit local, i en un mestre i guia de molts estudiosos, sobretot d'Onomàstica, que farien del Camp de Tarragona una àrea resseguida pràcticament del tot, amb importants ramificacions cap a d'altres comarques pròximes i més llunyanes.

Cal dir que el Reus de la seva joventut i el Centre de Lectura, com a ateneu representatiu, afavorien la seva formació i la seva catalanitat, malgrat la situació adversa. Als anys quaranta Amigó s'expressava en català a l'hora d'escriure poesies, i no deixava d'interessar-se per les llengües. Va aprendre francès, anglès i llatí amb Teresa Miquel, de sòlida formació fabriana, en la tradició d'exigència noucentista que a Reus tenia representants com Joaquim Santasusagna i Josep Iglésies, amics de Ramon Amigó, amb els quals compartia el conreu de l'excursionisme científic. Va ser del grup, no gaire abundós però eficaç, que va maldar per fer del Centre de Lectura un nucli cultural popular i català, a contrapèl d'un règim hostil. Va ser membre de la seva Secció de Lletres i president de l'entitat de 1973 a 1975. A partir dels anys seixanta sobretot, a banda d'activitats artístiques i científiques, la llengua i la literatura hi tenia conreadors eficaços. El Dr. Vallespinosa, amb les seves traduccions i activitats teatrals, posava els més joves al corrent de la literatura europea i de les tendències més modernes; allí desenvolupaven la seva activitat Xavier Amorós i Josep M. Arnavat, i hi trobaven recer il·lustres conferencians com Joan Triadú i Josep Pla.

De Ramon Amigó es poden destacar diverses activitats.

L'ensenyament de la llengua catalana.

El 1961 Ramon Amigó obtingué el certificat de professor de català per la JAEC amb el grau elemental i el 1962 amb el grau mitjà. Entre 1961 i 1977 va donar classes de català, des del Centre de Lectura o des del Fòrum Joventut de la prioral de Sant Pere. És admirable que ell, i un grupet reduït de professors reusencs —Robert Miralles, Teresa Miquel, Mercè Totosaus...—, trobessin temps per a corregir les famoses «trameses» d'Òmnium Cultural. Mestres i alumnes veien la necessitat de dominar el català, malgrat les perspectives poc optimistes. La correcció dels exercicis, les notes sobre aspectes estudiats, eren sempre d'una claredat i saviesa remarcables. A la *Revista del Centre de Lectura*, de la qual va ser corrector en moltes èpoques, publicava una secció «Alerta amb

l'idioma», que a la manera de conversa filològica esmenava defectes i proposava alternatives, sempre d'acord amb la normativa. De la seva experiència docent va sortir la crònica de *L'ensenyança de la llengua catalana, des de Reus, sota el Franquisme* (1994) i *La llengua catalana i la societat* (1986).

L'Onomàstica.

El camp de més àmplia dedicació i on ha excel·lit especialment és el de l'Onomàstica, a la qual es refereix sovint, amb mots planers, com a «noms de lloc i de persona». Noms que ha documentat a partir d'un complet treball de camp i amb la consulta de tota la documentació possible, antiga i moderna. Donem una mostra extensa dels seus treballs: *Els topònims de la ciutat i del terme de Reus* (1957, premi Eduard Brossa de la Societat Catalana de Geografia), reescrit i ampliat als *Materials per a l'estudi dels noms de lloc i de persona, i renoms, del terme de Reus* (1988), *Els topònims del terme municipal i del poble de la Mussara* (1963, també premiat per la Societat Catalana de Geografia), *Els topònims del terme municipal i del poble de Constantí* (1968), reestructurat i ampliat a *Onomàstica del terme municipal de Constantí* (2008), *Toponímia dels termes municipals i nuclis de població de Castellvell del Camp i d'Almóster* (1968), *Toponímia de Vila-seca de Solcina i del seu terme municipal* (1978), *Toponímia del terme municipal de Vilallonga de Ter* (1979), *Noms de lloc i de persona del terme de Prades* (1985), *Toponímia d'Ulldemolins* (1994), *Siurana de Prades* (1995, títol amb què inaugura els «Treballs de l'Oficina d'Onomàstica» de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans), *L'Albi i els seus noms* (2001), *Onomàstica del terme municipal de Pradip* (amb Josep M. Coll, 2010), *Onomàstica del terme municipal de Porrera* (2011).

Recull diversos estudis onomàstics a *Espigoladures onomàstiques* (2005) o a *Onomàstica i llenguatge* (2011), llibre aquest on s'inclouen les observacions i notes de Joan Coromines al llibre sobre Vilallonga de Ter, del qual Coromines va ser l'instigador.

Del cabal d'observacions generals i de detall que Ramon Amigó prodiga, en sorgeix una meditació que pot guiar els passos d'altres estudiosos de la disciplina: *Sobre inventaris de noms de lloc* (1989), *Introducció a la recerca en toponímia i antroponímia* (1999) i *Llenguatge endins. Un recorregut històric pels noms de lloc* (2000) en són una bona mostra. Els llibres sobre Rasquera, Riudecanyes, Lloar, Gratallops, Torroja, etc., que han investigat altres estudiosos, són fruit del seu mestratge. En controla els avenços, estimula estudis de noves zones, fins i tot tesis doctorals, i no és estrany que el president d'algun tribunal li cedeixi la paraula en una lectura de tesi, a l'hora de donar la paraula als doctors presents, considerant-lo expert en la matèria.

Difícilment trobaríem un estudiós autodidacte de la seva categoria. Va merèixer la consideració de Jordi Carbonell, Albert Manent, Josep Moran o Enric Moreu-Rey, va ser nomenat vicepresident de la Societat d'Onomàstica el 1980, i fou convidat a donar cursos a la URV, a la Universitat de València i a la de Lleida. L'any 1989, estudiosos amics li van dedicar un llibre, *Amb el barret a la mà*, com a merescut homenatge a la seva aportació. El 1994 va ser nomenat membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans, fou guardonat amb la medalla d'or de la ciutat de Reus, i el 1997 va rebre la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

Altres activitats i publicacions.

Com a secretari (1951-53) i president (1956-60) que fou de l'Associació Excursionista de Reus, va impulsar l'excursionisme científic amb el seu estudi dels Motllats o amb la *Guia itinerària de les muntanyes de Prades, el Montsant i Serra la Llana*, reescrita amb Josep Iglésias i Joaquim Santasusagna (1960). Ja el 1958 lligava excursionisme i literatura en un article: «Interpretacions del poema *Mont Blanc* de Percy Bysshe Shelley». I els seus treballs mai no descuren l'expressió literària. En són exemples destacables *Amb penyals d'un blau cansat. Montsant, Mussara, Prades* (1998) i *Homenatges, debats i records de muntanya* (2005). En el transcurs de les seves excursions desco-

breix antics pous de neu, que estudia a *Neveres pre-industrials (pous de neu) al Camp de Tarragona*. Les masies catalanes, la capitalitat comarcal, l'estudi de l'antic terme de «territori» de Tarragona, o la influència de la política en la denominació de les vies urbanes han estat també objecte dels seus llibres i articles. Ha exhumat i editat manuscrits com el de 1831 *Avisos i instruccions per lo principiant cuiner, compost per un home d'ara* (1999) i ha estudiat personatges importants de la història reusenca i catalana, com en el cas del llibre *Evarist Fàbregas i el seu temps* (escrit amb J. Tous i E. Ucelay de Cal, 1990).

Fins i tot els pregons de Festa major o altres intervencions ocasionals eren ajustades i profitoses, sigui per la informació, per la crítica adreçada a certes polítiques o per l'esmena a algunes aproximacions poc solvents.

El 16 de setembre de 2011 va abandonar-nos definitivament després d'una operació aparentment sense complicacions. Ens deixa, però, el llegat d'un gran estudiós, que reuneix en un tot indistriable l'amor a la ciència i a Catalunya.

Joaquim MALLAFRÈ
Institut d'Estudis Catalans

MODEST REIXACH I PLA
(1931-2011)

El 5 de desembre del 2011 va morir a Vic, a l'edat de 80 anys, Modest Reixach i Pla, reconegut sociòleg i sociolingüista, que sobresortí en l'anàlisi de la presència social del català durant les últimes dècades del segle xx. Fou també erudit i dinamitzador cultural. Deixa una obra consistent i una trajectòria exemplar en diversos aspectes.

Instal·lada la seva família a Vic quan ell era infant, va fer els estudis amb beques i efectuant nombroses feines ocasionals, com ara la de monitor de vacances i la de cercar dades genealògiques a l'Arxiu episcopal de la ciutat. Aquesta darrera activitat li va obrir alguns dels camins que va recórrer al llarg de la seva vida. Va entrar al seminari de Vic a l'època del bisbe Masnou, on va esdevenir conscient de l'opressió que patia la cultura catalana en aquella època fosca de la postguerra.

Com a sociòleg es va formar a la Facultat de Ciències Econòmiques, Polítiques i Socials de la Universitat Catòlica de Lovaina (Valònia, Bèlgica), a la qual va entrar a mitjans dels anys 50. Així va aconseguir una sòlida formació sociològica, que no hauria pogut obtenir en la Catalunya d'aquells anys. Va ser allà on es va començar a interessar per la sociologia de la llengua, que en aquell moment encara no existia com a disciplina. Es va veure empès a interessar-s'hi per dos fets: la forta opressió contra el català per part de la dictadura franquista i el conflicte flamenc-való, que estava efervescent i que repercutia amb molta força en aquella universitat, de manera que ell el va viure de primera mà. De fet el conflicte va portar uns anys després a la divisió en dos, per motius lingüístics, de l'esmentat centre docent. Més enllà dels temes lingüístics, en aquella universitat en Modest va entrar en contacte amb problemàtiques de tot tipus. Així, va tenir de companys de classe els colombians Camilo Torres, futur capellà guerriller, i Gustavo Gutiérrez, un dels pares de la teologia de l'alliberament.

Una vegada obtinguda la llicenciatura a Lovaina el 1959, va estudiar també a París i a la Universitat Gregoriana de Roma. En tornar a Vic, va desenvolupar una àmplia i reeixida activitat de promoció d'entitats socials, la majoria dedicades a la joventut. Ajudà a néixer i consolidar-se moltes institucions, i al llarg de la seva vida va tenir una notable activitat com a activista i gestor cultural.

La seva activitat investigadora no es va limitar a la sociolingüística, ja que també va abastar altres camps de la sociologia, com ara l'educació, la societat civil, la sanitat, la cultura o l'Església,